

GŁÓWNY URZĄD STATYSTYCZNY
Departament Badań Demograficznych i Rynku Pracy

Notatka informacyjna

WYNIKI BADAŃ GUS

Przynależność narodowo-etniczna ludności
– wyniki spisu ludności i mieszkań 2011

W spisie ludności w 2011 r. po raz pierwszy w historii polskich spisów powszechnych umożliwiono mieszkańcom Polski wyrażanie złożonych tożsamości narodowo-etnicznych. Elastyczna formuła pytania o przynależność narodowo-etniczną, umożliwiającą zadeklarowanie przynależności do jednej lub dwóch kategorii etnicznych, poprzez zaznaczenie odpowiedniej odpowiedzi pod pytaniem lub wybór pozycji z obszernego słownika etnonimów, albo poprzez swobodny otwarty zapis deklaracji narodowo-etnicznej w polu tekstowym - zaowocowały uzyskaniem wielu (ponad 200) różnorodnych rodzajów identyfikacji. Były to zarówno deklaracje przynależności do grup narodowych i etnicznych, jak i etno-regionalnych, regionalnych, a nawet lokalnych.

Z możliwości wyrażenia podwójnych tożsamości etnicznych skorzystało 917 tys. osób. Na podstawie wyników uzyskanych w spisie ludności 2011 można stwierdzić, że wśród mieszkańców Polski dominuje ludność o jednorodnej polskiej tożsamości narodowej obejmująca 36 522 tys., co stanowi 94,8% (p. tabl.1).

Tabl. 1. Ludność według struktury identyfikacji narodowo-etnicznych - wyniki NSP 2011

Identyfikacja narodowo-etniczna	Ogółem	
	w tysiącach	w %
Ludność ogółem	38512	100,00
Wyłącznie polska	36522	94,83
Polska i niepolska	871	2,26
Wyłącznie niepolska	597	1,55
w tym dwie niepolskie	46	0,12
Nieustalona	521	1,35
Polska - razem	37394	97,10
Inna niż polska - razem	1468	3,81

Okolo 871 tys. osób (2,26%) zadeklarowało zarówno polską jak i inną niż polska tożsamość narodowo-etniczną. Deklarujący wyłącznie niepolską przynależność narodową lub etniczną stanowią grupę liczącą 597 tys. (1,55%) osób, z czego 46 tys. – to identyfikujący się z dwiema niepolskimi narodowościami.

Wyniki ostatniego spisu wskazują na wzrost poczucia odrębności etnicznej społeczności regionalnych w Polsce, chociaż w większości przypadków wiąże się to z jednoczesnym odczuwaniem polskiej tożsamości narodowej. Do najliczniejszych innych niż polskie identyfikacji narodowo-etnicznych należy bowiem zaliczyć deklaracje śląskie i kaszubskie.

W sumie odnotowano – jako odpowiedź na pierwsze lub drugie pytanie etniczne – 847 tys. deklaracji śląskich, przy czym mniej niż połowę z tego (376 tys.), wyrażono jako identyfikację pojedynczą, częściej natomiast wskazywano identyfikację śląską łącznie z polską – 431 tys. (p. tabl. 2). Wśród 233 tys. osób deklarujących przynależność kaszubską, 216 tys. stanowiły takie, które zadeklarowały przynależność polsko-kaszubską, zaś 16 tys. – wyłącznie przynależność kaszubską.

W 2011 roku odnotowano nieco mniejszą niż w poprzednim spisie liczbę osób deklarujących przynależność niemiecką – w sumie 148 tys. (wobec ponad 150 tys. w NSP 2002), z czego 45 tys. zadeklarowało narodowość niemiecką jako jedyną, a 64 tys. – wraz z narodowością polską.

Do licznějších grup deklarujących w spisie ludności 2011 inną niż polska tożsamość narodowo-etniczną, chociaż już o połowę mniejszych niż zbiorowość deklarujących narodowość niemiecką, należy zaliczyć jeszcze społeczności ukraińską (51 tys.) i białoruską (47 tys.). Kolejne grupy osób deklarowały już rzadziej swoją odmienną niż polska lub łącznie z polską - przynależność narodowo-etniczną, a wśród nich: społeczność romska (17 tys.), rosyjska (13 tys.), amerykańska (12 tys.) oraz łemkowska (11 tys.) i angielska (10 tys.).

Nieco mniej niż 10 tys. osób liczyły grupy deklarujących w pierwszym lub drugim pytaniu przynależność do społeczności: włoskiej (9 tys.), a także francuskiej, litewskiej i żydowskiej (po około 8 tys.). Inne zbiorowości identyfikujących się z innymi społecznościami narodowo-etnicznymi nie przekraczały 5 tys. osób. W spisie ludności z 2011 roku odnotowano także – po raz pierwszy w historii spisów – deklaracje przynależności regionalnych: kociewską, góralską oraz wielkopolską.

Pomimo stosunkowo niewielkich liczebności społeczności narodowo-etnicznych w Polsce i ich terytorialnego rozproszenia, można na podstawie wyników spisu ludności 2011 wskazać kilka obszarów, charakteryzujących się większym skupiskiem osób ludności o innej niż polska tożsamości etnicznej lub o tożsamości złożonej (np. polskiej i innej jednocześnie).

Według uzyskanych danych można stwierdzić, że w 181 gminach co najmniej 10% mieszkańców zadeklarowało jakąkolwiek inną niż polska przynależność etniczną - niezależnie od kolejności, liczby wyrażonych identyfikacji oraz ich rodzaju (z polską lub bez polskiej). Gminy te sytuują się w 50 powiatach znajdujących się w 8 województwach. Najwięcej takich gmin znajduje się na terenie województwa śląskiego (76), pomorskiego (41) i opolskiego (36), znacznie mniej - w podlaskim (18) i zaledwie po kilka lub jednej - w warmińsko-mazurskim (6) i małopolskim (2), podkarpackim (1) i zachodniopomorskim (1) – patrz *Wykaz gmin*.

*Notatkę opracował Grzegorz Gudaszewski - konsultant
w Departamencie Badań Demograficznych i Rynku Pracy*

Akceptacja: Lucyna Nowak – zastępca dyrektora

**Tabl. 2 Ludność według rodzaju i kolejności identyfikacji narodowo-etnicznych
– wyniki NSP 2011**

Identyfikacja narodowo- etniczna	Identyfikacja pierwsza (zadeklarowana w pierwszym pytaniu)	w tym jako jedyna	Identyfikacja druga (zadeklarowana w drugim pytaniu)	Razem - niezależnie od liczby i kolejności deklaracji (w pierwszym lub drugim pytaniu) *	
				w tym występująca z polską	
w tysiącach					
Ogółem	38512	37073	917	38512	x
Polska	37310	36522	83	37394	x
Inna niż polska	680	551	834	1468	871
w tym:					
śląska	436	376	411	847	431
kaszubska	18	16	215	233	216
niemiecka	74	45	73	148	64
ukraińska	38	28	13	51	21
białoruska	36	30	10	47	16
romska	13	10	4	17	7
rosyjska	8	5	5	13	7
amerykańska	1	1	11	12	11
łemkowska	7	6	3	11	4
angielska	2	1	9	10	9
włoska	2	1	7	9	8
francuska	2	1	6	8	7
litewska	6	5	2	8	3
żydowska	2	2	5	8	5
wietnamska	4	3	0	4	1
hiszpańska	0	0	3	4	3
holenderska	1	1	3	4	3
ormiańska	3	2	1	4	2
grecka	1	1	3	4	3
czeska	1	1	2	3	2
słowacka	2	2	1	3	1
kociewska	0	0	3	3	3
kanadyjska	0	0	3	3	3
górska	0	0	3	3	3
bułgarska	1	1	1	2	1
irlandzka	0	0	2	2	2
tatarska	1	1	1	2	1
szwedzka	0	0	2	2	2
węgierska	1	0	1	2	1
austriacka	0	0	1	2	1
australijska	0	0	1	2	1
chińska	1	1	0	2	0
wielkopolska	0	0	1	2	1
Nieustalona	521	x	x	521	x

* Kolumna zawiera zestawienie odpowiedzi z dwóch pytań – dane nie sumują się

141

USTAWA

z dnia 6 stycznia 2005 r.

o mniejszościach narodowych i etnicznych oraz o języku regionalnym

Rozdział 1

Przepisy ogólne

Art. 1. Ustawa reguluje sprawy związane z zachowaniem i rozwojem tożsamości kulturowej mniejszości narodowych i etnicznych oraz zachowaniem i rozwojem języka regionalnego, a także sposób realizacji zasady równego traktowania osób bez względu na pochodzenie etniczne oraz określa zadania i kompetencje organów administracji rządowej i jednostek samorządu terytorialnego w zakresie tych spraw.

Art. 2. 1. Mniejszością narodową, w rozumieniu ustawy, jest grupa obywateli polskich, która spełnia łącznie następujące warunki:

- 1) jest mniej liczebna od pozostałej części ludności Rzeczypospolitej Polskiej;
- 2) w sposób istotny odróżnia się od pozostałych obywateli językiem, kulturą lub tradycją;
- 3) dąży do zachowania swojego języka, kultury lub tradycji;
- 4) ma świadomość własnej historycznej wspólnoty narodowej i jest ukierunkowana na jej wyrażanie i ochronę;
- 5) jej przodkowie zamieszkiwali obecne terytorium Rzeczypospolitej Polskiej od co najmniej 100 lat;
- 6) utożsamia się z narodem zorganizowanym we własnym państwie.

2. Za mniejszości narodowe uznaje się następujące mniejszości:

- 1) białoruską;
- 2) czeską;
- 3) litewską;
- 4) niemiecką;
- 5) ormiańską;
- 6) rosyjską;
- 7) słowacką;
- 8) ukraińską;
- 9) żydowską.

3. Mniejszością etniczną, w rozumieniu ustawy, jest grupa obywateli polskich, która spełnia łącznie następujące warunki:

- 1) jest mniej liczebna od pozostałej części ludności Rzeczypospolitej Polskiej;

- 2) w sposób istotny odróżnia się od pozostałych obywateli językiem, kulturą lub tradycją;
- 3) dąży do zachowania swojego języka, kultury lub tradycji;
- 4) ma świadomość własnej historycznej wspólnoty etnicznej i jest ukierunkowana na jej wyrażanie i ochronę;
- 5) jej przodkowie zamieszkiwali obecne terytorium Rzeczypospolitej Polskiej od co najmniej 100 lat;
- 6) nie utożsamia się z narodem zorganizowanym we własnym państwie.

4. Za mniejszości etniczne uznaje się następujące mniejszości:

- 1) karaïmską;
- 2) łemkowską;
- 3) romską;
- 4) tatarską.

Art. 3. Ilekroć w ustawie jest mowa o:

- 1) mniejszościach — rozumie się przez to mniejszości narodowe i etniczne, o których mowa w art. 2;
- 2) języku mniejszości — rozumie się przez to własny język mniejszości narodowej lub etnicznej, o których mowa w art. 2.

Art. 4. 1. Każda osoba należąca do mniejszości ma prawo do swobodnej decyzji o traktowaniu jej jako osoby należącej bądź też nienależącej do mniejszości, a wybór taki lub korzystanie ze związanych z tym wyborem praw nie pociąga za sobą jakichkolwiek niekorzystnych skutków.

2. Nikt nie może być obowiązany, inaczej niż na podstawie ustawy, do ujawnienia informacji o własnej przynależności do mniejszości lub ujawnienia swojego pochodzenia, języka mniejszości lub religii.

3. Nikt nie może być obowiązany do udowodnienia własnej przynależności do danej mniejszości.

4. Osoby należące do mniejszości mogą korzystać z praw i wolności wynikających z zasad zawartych w niniejszej ustawie indywidualnie, jak też wspólnie z innymi członkami swojej mniejszości.

Art. 5. 1. Zabrania się stosowania środków mających na celu asymilację osób należących do mniejszości, jeżeli środki te są stosowane wbrew ich woli.

- 2) inwestycje służące zachowaniu tożsamości kulturowej mniejszości;
- 3) wydawanie książek, czasopism, periodyków i druków ulotnych w językach mniejszości lub w języku polskim, w postaci drukowanej oraz w innych technikach zapisu obrazu i dźwięku;
- 4) wspieranie programów telewizyjnych i audycji radiowych realizowanych przez mniejszości;
- 5) ochronę miejsc związanych z kulturą mniejszości;
- 6) działalność świetlicową;
- 7) prowadzenie bibliotek oraz dokumentacji życia kulturalnego i artystycznego mniejszości;
- 8) edukację dzieci i młodzieży realizowaną w różnych formach;
- 9) propagowanie wiedzy o mniejszościach;
- 10) inne programy realizujące cele, o których mowa w ust. 1, oraz wspierające integrację obywatelską mniejszości.

3. Dotacje, o których mowa w ust. 2, przyznawane z części budżetu państwa, której dysponentem jest minister właściwy do spraw wyznań religijnych oraz mniejszości narodowych i etnicznych, mogą być udzielane z pominięciem otwartego konkursu ofert. Minister właściwy do spraw wyznań religijnych oraz mniejszości narodowych i etnicznych corocznie ogłasza zasady postępowania w sprawach dotyczących udzielania dotacji, o których mowa w ust. 2. Przepisy art. 14—18 ustawy z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie (Dz. U. Nr 96, poz. 873 oraz z 2004 r. Nr 64, poz. 593, Nr 116, poz. 1203 i Nr 210, poz. 2135) stosuje się odpowiednio.

4. Środkami, o których mowa w ust. 1, mogą być również środki przekazywane z budżetu jednostki samorządu terytorialnego organizacjom lub instytucjom, realizującym zadania służące ochronie, zachowaniu i rozwojowi tożsamości kulturowej mniejszości.

5. Dotacje podmiotowe, o których mowa w ust. 2, mogą otrzymywać organizacje mniejszości lub mające istotne znaczenie dla kultury mniejszości instytucje kulturalne. Przepis art. 73 ust. 4 ustawy z dnia 26 listopada 1998 r. o finansach publicznych (Dz. U. z 2003 r. Nr 15, poz. 148, z późn. zm.²⁾) stosuje się odpowiednio.

Rozdział 4

Język regionalny

Art. 19. 1. Za język regionalny w rozumieniu ustawy, zgodnie z Europejską Kartą Języków Regionalnych lub Mniejszościowych, uważa się język, który:

²⁾ Zmiany tekstu jednolitego wymienionej ustawy zostały ogłoszone w Dz. U. z 2003 r. Nr 45, poz. 391, Nr 65, poz. 594, Nr 96, poz. 874, Nr 166, poz. 1611 i Nr 189, poz. 1851, z 2004 r. Nr 19, poz. 177, Nr 93, poz. 890, Nr 121, poz. 1264, Nr 123, poz. 1291, Nr 210, poz. 2135 i Nr 273, poz. 2703 oraz z 2005 r. Nr 14, poz. 114.

1) jest tradycyjnie używany na terytorium danego państwa przez jego obywateli, którzy stanowią grupę liczebnie mniejszą od reszty ludności tego państwa;

2) różni się od oficjalnego języka tego państwa; nie obejmuje to ani dialektów oficjalnego języka państwa, ani języków migrantów.

2. Językiem regionalnym w rozumieniu ustawy jest język kaszubski. Przepisy art. 7—15 stosuje się odpowiednio, z tym że przez liczbę mieszkańców gminy, o której mowa w art. 14, należy rozumieć liczbę osób posługujących się językiem regionalnym, urzędowo ustaloną jako wynik ostatniego spisu powszechnego.

Art. 20. 1. Realizacja prawa osób posługujących się językiem, o którym mowa w art. 19, do nauki tego języka lub w tym języku odbywa się na zasadach i w trybie określonych w ustawie wymienionej w art. 17.

2. Organy władzy publicznej są obowiązane podejmować odpowiednie środki w celu wspierania działalności zmierzającej do zachowania i rozwoju języka, o którym mowa w art. 19. Przepisy art. 18 ust. 2 i 3 oraz ust. 5 stosuje się odpowiednio.

3. Środkami, o których mowa w ust. 2, mogą być również środki przekazywane z budżetu jednostki samorządu terytorialnego organizacjom lub instytucjom, realizującym zadania służące zachowaniu i rozwojowi języka, o którym mowa w art. 19.

Rozdział 5

Organy do spraw mniejszości narodowych i etnicznych

Art. 21. 1. Organem administracji rządowej w sprawach objętych ustawą jest minister właściwy do spraw wyznań religijnych oraz mniejszości narodowych i etnicznych.

2. Minister właściwy do spraw wyznań religijnych oraz mniejszości narodowych i etnicznych w szczególności:

1) sprzyja realizacji praw i potrzeb mniejszości poprzez podejmowanie działań na rzecz mniejszości i inicjowanie programów dotyczących:

a) zachowania i rozwoju tożsamości, kultury i języka mniejszości, przy zapewnieniu pełnej integracji obywatelskiej osób należących do mniejszości,

b) realizacji zasady równego traktowania osób bez względu na pochodzenie etniczne;

2) współdziała z właściwymi organami w zakresie przeciwdziałania naruszaniu praw mniejszości;

3) dokonuje analiz i ocen sytuacji prawnej i społecznej mniejszości, w tym w zakresie realizacji zasady, o której mowa w pkt 1 lit. b);

4) upowszechnia wiedzę na temat mniejszości oraz ich kultury, a także inicjuje badania nad sytuacją